

**Банкны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай
хуулийн төсөл батлагдсанаар банк, үнэт цаасны зах
зээлийн салбарын эрх зүйн томоохон
шинэтгэл эхэлнэ**

2010 онд батлагдсан Банкны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг 2020 оны 8 дугаар сард УИХ-д өргөн барьсан байдаг ("Төсөл"). УИХ-ын зарим гишүүд хамтран санаачилсан уг Төсөл батлагдвал манай улсын банкны салбар төдийгүй үнэт цаасны зах зээлд томоохон өөрчлөлтийг бий болгохоор байна.

2021 оны 1 дүгээр сарын 26-ны өдрийн байдлаар буюу эцсийн хэлэлцүүлэгт шилжээд буй Төслийн зарим гол агуулгыг үүгээр хүргэж байна:

I. “Системд нөлөө бүхий банк”-ыг тодорхойлох шинэ үзүүлэлт

Одоогийн хүчин төгөлдөр хууль тогтоомжид “системд нөлөө бүхий банк” гэж сүүлийн 6 сарын турш банкны системийн нийт активын 5 болон түүнээс дээш хувийг эзэлж байгаа банкныг тооцдог (“системийн банк”). Харин Төсөлд зааснаар, аливаа банкныг “системийн банк” эсэхийг олон улсад Базелийн Хорооны стандартын дагуу Монголбанкнаас (“МБ”) тогтоох бөгөөд үүнд, банкны нийт хөрөнгө, нийт өр төлбөр, төлбөрийн систем дэх гүйлгээний нийт дүнд эзлэх хувь, үндсэн үйл ажиллагаа, харилцагчдын тоо, санхүүгийн тогтолцоон дахь хамаарал зэргийг харгалзан үзэхээр тусгасан байна.

II. “Системийн банк”: Хуулийн этгээдийн хэлбэр өөрчлөх, нэг хувьцаа эзэмшигчийн хувьцааны хэмжээнд тавигдах хязгаарлалт

Төсөлд бүх арилжааны банк дараах хоёр шаардлагыг ханган ажиллахаар заасан байна. Үүнд:

1.1. Шаардлага 1 – хуулийн этгээдийн хэлбэрийг өөрчлөх:

2022 оны 6 дугаар сарын 30-ны дотор, МБ-наас “системийн банк” гэж тогтоосон банкнууд “нээлттэй хувьцаат компани” хэлбэртэй болсон байх ёстой (“нээлттэй ХК”). Үүний дагуу системийн банкнууд 2022 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдрөөс өмнө тодорхой тооны хувьцаагаа нийтэд санал болгосон байх шаардлагатай. Харин бусад

банкны хувьд “хаалттай хувьцаат компани”-ийн хэлбэртэй болсон байхыг шаардаж буй бөгөөд системийн бус банк өөрийн сонголтоор “системийн банк”-ны адил нээлттэй ХК болох сонголттой.¹

1.2. Шаардлага 2 – банкны хувьцаа эзэмшлийн төвлөрлийг бууруулах:

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний дотор, аливаа хувьцаа эзэмшигчийн дангаар болон холбогдох этгээдийн хамт эзэмших хувьцааны хэмжээг тухайн банкны нийт гаргасан хувьцааны хорин (20) хувиас хэтрэхээргүй байхаар тогтоосон байна. Иймд 2024 оны 1 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн, арилжааны банк тав (5)-аас доошгүй хувьцаа эзэмшигчтэй болохоор болжээ.

Дээрх хоёр шаардлага нь Төсөлд шинээр тусгасан зохицуулалтууд дундаас хамгийн ач холбогдолтой нь юм (“**Үндсэн Шаардлагууд**”).

Төсөлд Үндсэн Шаардлагуудыг хэрхэн хэрэгжүүлэх, банкнууд Үндсэн Шаардлагуудыг хэрхэн хангах тухай дэлгэрэнгүй зохицуулаагүй байна.

Монгол Улсын үнэт цаасны зах зээлд холбогдох одоогийн дүрэм, журам нь банкнуудыг нээлттэй ХК болгоход тэр бүр хангалттай зохицуулалтыг агуулдаггүй. Үндсэн Шаардлагуудыг хэрэгжүүлэхэд хууль зүй, бодлого зохицуулалтын дараах асуудлуудыг шинээр зохицуулах, эсхүл одоогийн зохицуулалтыг тодруулах шаардлагатай гэж үзэж байна. Үүнд:

---

¹ Өнөөдрийн байдлаар манай улсад үйл ажиллагаа явуулж буй 12 арилжааны банк бүгд “хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани” юм. Эдгээрийн ихэнхийн хувьцааны өмчлөл цөөн хэдэн хувьцаа эзэмшигчдэд төвлөрсөн байдаг. Мөн, “хаалттай ХК” ба “нээлттэй ХК” нь дараах ялгаатай:

- “нээлттэй ХК”-ийн хувьцаа нь хөрөнгийн биржид бүртгэгдэж, нийтэд чөлөөтэй арилжаалагдана,
- “хаалттай ХК”-ийн хувьцаа нь хөрөнгийн биржид бүртгэгдэж, арилжаалагдахгүй, харин үнэт цаасны хадгаламжийн үйл ажиллагаа эрхлэх байгууллагад бүртгэгдэж, хаалттай хүрээнд арилжаалагдана.

- Банкны хувьцаа, бусад үнэт цаасыг бүртгэх (жишээлбэл, хувьцаа эзэмшигчдийн тооны доод хязгаар, хувьцааг нийтэд санал болгох арга – тухайлбал, хаалттай захиалгыг зөвшөөрөх эсэх, хувьцаагаа гадаадын хөрөнгийн биржид арилжиж болох эсэх г.м),
- Банкны хувьцааг хоёрдогч зах зээлд арилжих,
- Банк нэгдэх, нийлэх, тусгаарлах (жишээлбэл, шинэ хувьцаа эзэмшигч, эцсийн өмчлөгч, хяналтын өөрчлөлтийг – “change of control” - хэрхэн хянах, зөвшөөрөх, нэг хувьцаа эзэмшигчийн хувь эзэмшлийн хэмжээг 20% болгон бууруулахад тавих шаардлага, журам, татвар, нягтлан бодох бүртгэл г.м),
- Жижиг хувьцаа эзэмшигчдийн эрх,
- Тайлагналын болон ил тод байдлын шаардлагууд,
- Хөрөнгө оруулалт, хувьцаа эзэмшигчид тавих шаардлагууд,
- Нээлттэй банкнуудын хөрөнгийн болон бусад зохистой харьцаа г.м.²

Төсөлд зааснаар МБ, Санхүүгийн Зохицуулах Хороо (“СЗХ”)³ хамтран Үндсэн Шаардлагуудыг хэрэгжүүлэх журам, шаардлагуудыг дэлгэрэнгүй зохицуулах “журмыг” (“Журам”) батлана.

---

² Монголын Хөрөнгийн Биржийн Үнэт цаасны бүртгэлийн журмын дагуу, үнэт цаас гаргагч IPO хийхэд дараах шаардлагыг хангасан байна:

- Нийт хувьцааны олон нийтэд санал болгох хувь дор хаяж 25% байх. Үнэт цаас гаргагч нь IPO гаргах үеэр “стратегийн хөрөнгө оруулагчид” тухайн үнэт цаасны 50 хүртэл %-ийг санал болгох боломжтой. Иймд Монгол Улсын одоогийн мөрдөж буй журмын дагуу IPO гаргахад нийтэд болгох үнэт цаасны хэмжээ ойролцоогоор 12,5% байна;
- Хөрөнгийн биржэд бүртгэлтэй компанийн хагас жилийн арилжааны дүн нь тухайн хугацаанд МХБ-ийн нийт арилжааны үнийн дүнгийн 5% -иас дээш байх ёстой;
- 100-аас дээш хувьцаа эзэмшигчтэй байх;
- Хувьцаа нь аливаа барьцаа, батлан даалт зэрэг үүргийн гүйцэтгэлийг хангах аргаас ангид байх;
- Тухайн компанийн зах зээлийн үнэлгээ 10 тэрбум төгрөгөөс (ойролцоогоор 3,5 сая ам.доллар) дээш байх;
- Орлого болон ашгийн төвшний доод хязгаар мөн тавигддаг.

Үнэт цаас гаргагч компани нь тодорхой нөхцөл хангагдсан тохиолдолд дээрх бүх шаардлагуудаас эсхүл аль нэгнээс чөлөөлөгдөх хүсэлтийг МХБ-нд гаргаж болно.

³ СЗХ нь Монгол Улсын хөрөнгийн зах зээлийн зохицуулагч байгууллага юм.

Дээр дурдсан асуудлуудаас гадна, Монгол Улсад үйл ажиллагаа явуулж буй банк нь гадаадын хөрөнгийн биржид хувьцаагаа бүртгүүлж болох эсэхийг тус Журмаар мөн зохицуулах болов уу. Хэдийгээр хууль санаачлагчийн зорилго нь банкнуудаар дамжуулан дотоодын үнэт цаасны зах зээлийг дэмжих явдал байж болох ч Төсөлд банкнууд зөвхөн Монголын Хөрөнгийн Биржид (“МХБ”) хувьцаагаа бүртгүүлэх, арилжих ёстой тухай шууд заалт байхгүй. Иймд банкнууд гадаадын хөрөнгийн биржид хувьцаа гаргах эсэхийг өөрсдөө сонгох боломжтой гэж дүгнэж болохоор байна. Түүнчлэн, банк хувьцаагаа заавал МХБ-д гаргаж бүртгүүлэх шаардлагыг зохицуулагч байгууллагаас тавьсан ч тухайн банк МХБ-ээс гадна гадаадын хөрөнгийн биржид давхар бүртгэлтэй байх боломжтой гэж бид ойлгож байна. Үнэт цаас гаргагчийн хувьцааг МХБ, гадаадын хөрөнгийн биржид давхар бүртгэхийг зөвшөөрсөн холбогдох дүрэм, журмыг баталсан байдаг. Эдгээр дүрэм, журмын хүрээнд үнэт цаас гаргагч нь гадаадад хоёрдогч бүртгэлийг хийх боломжтой. Үнэт цаас гаргагч нь гадаад улсад хуулийн этгээд байгуулахгүйгээр гадаадад хувьцааны давхар бүртгэлийг хийх боломжтой болсноор МХБ, гадаадын хөрөнгийн биржийн хувьцаа хоорондын хөрвөх чадвар (*fungibility*)-ыг хангах боломжийг бүрдүүлсэн. Одоогоор манай улсад үнэт цаас гаргагч гадаадын хөрөнгийн биржид давхар бүртгэл хийлгэсэн тохиолдол байхгүй байгааг дурдах нь зүйтэй юм.

Үндсэн Шаардлагуудыг хангахгүйд хүрвэл МБ-наас зүгээс тухайн банкны хувьд урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ, нөхцөлт удирдлага, бүтцийн өөрчлөлт зэрэг албадлагын арга хэмжээг авч хэрэгжүүлж болохоор байна. Гэвч энэ зохицуулалтыг эцэслэн батлагдсан Төслөөс дахин нягтлах шаардлагатай юм.

III. Эрх бүхий байгууллагаас батлах журам

Дээр дурдсанаар, МБ, СЗХ хамтран Үндсэн Шаардлагуудыг хэрэгжүүлэх журам, шаардлагуудыг дэлгэрэнгүй зохицуулах “журмыг” батлах үүрэгтэй.

Тус Журмын төслийг МБ, СЗХ-ноос боловсруулж байгаа гэж бид ойлгож байгаа бөгөөд Журмыг хэзээ олон нийтэд танилцуулж, батлах нь тодорхойгүй байна. Үүнээс гадна Банкныг хувьцаат компани болгон өөрчлөх, хувьцаа эзэмшигчдийн бүтэц, хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн хэмжээг өөрчлөх Төлөвлөгөөг боловсруулах, хянах түр журмыг мөн МБ, СЗХ-ноос баталж гаргана. 2021 оны 6 дугаар сарын 30-ны дотор банкнууд өөрсдийн Төлөвлөгөөг боловсруулж хүргүүлэх боломжийг хангах үүднээс уг түр журмыг ойрын хугацаанд батлах нь зүйтэй юм (**“IV. Банкууд төлөвлөгөө боловсруулж батлуулна”** тухай хэсгийг дор үзнэ үү).

МБ, СЗХ-ноос гаргах журмуудаар зохицуулах өөр нэг асуудал нь нийтэд санал болгох хувьцааны доод хэмжээ, ийнхүү санал болгох хугацаа юм. Журмаар 2021 оны 6 дугаар сарын 30-ны дотор нээлттэй хувьцаат компани болох банкнууд ийнхүү үе шаттайгаар нээлттэй болох, босго хэмжээг одоо шаардагдаж буй 25 хувиас⁴ доогуур тогтоож болох юм. Мөн нэг хувьцаа эзэмшигчийн 20 хувийн хязгаарлалтыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлэхээр тогтоож ч магадгүй юм.⁵

IV. Банкууд төлөвлөгөө боловсруулж батлуулна

Системийн банкнууд Үндсэн Шаардлагуудыг хэрхэн хангах буюу хувьцаат компани болгон өөрчлөх, хувьцаа эзэмшигчдийн бүтэц, хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн хэмжээг өөрчлөх тухай төлөвлөгөөг боловсруулж, батлуулах үүрэг хүлээжээ (**“Төлөвлөгөө”**). Тус Төлөвлөгөөнд хувьцааг олон нийтэд санал болгох арга хэлбэр (нээлттэй санал болгох, хаалттай санал болгох, одоогийн хувьцаа эзэмшлийн хэмжээг 20% болгон бууруулах г.м.), санал болгох хувьцааны үнийн төсөөлөл, боломжит хөрөнгө оруулагчдын тандан судалгаа, Үндсэн Шаардлагуудыг хэрэгжүүлэх хугацаа, үе шат зэргийг дэлгэрэнгүй тусгахаар Төсөлд заасан байна.

---

⁴ Ишлэл 2-г үзнэ үү.

⁵ Одоогоор нийт 12 арилжааны банкаас Хасбанкны холдинг компани нь нэг хувьцаа эзэмшигчийн 20 хувийн хязгаарлалтыг хангасан байдаг.

Банкийг хувьцаат компани болгон өөрчлөх, хувьцаа эзэмшигчдийн бүтэц, хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн хэмжээг өөрчлөх Төлөвлөгөөг боловсруулах, хянах түр журмыг МБ, СЗХ-ноос баталж гаргана. Төлөвлөгөөг 2021 оны 7 дугаар сарын 01-ний дотор МБ, СЗХ-нд хүргүүлэх ба МБ, СЗХ-ноос банкнаас ирүүлсэн Төлөвлөгөөг “хэрэгжүүлэх боломжгүй, эсхүл үндэслэлгүй” эсхүл Журамтай “нийцээгүй” гэж үзвэл Төлөвлөгөөг өөрчлөхийг шаардаж болно.

V. Банкны хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн хэмжээ, бүтцэд өөрчлөлт оруулахад МБ-наас зөвшөөрөл авах

Банкны хувьцаатай холбоотой дараах хэлцэл хийх тохиолдолд МБ-нд урьдчилан мэдэгдэж, зөвшөөрөл авахаар Төсөлд заасан байна:

- (i) хувьцааг бусдад шилжүүлэх,
- (ii) аливаа этгээд шинээр “нөлөө бүхий” хувьцаа эзэмшигч болох (өөрөөр хэлбэл, банкны хувьцааны тав ба түүнээс дээш хувийг дангаар эзэмших, эсхүл банкны бодлого, шийдвэр болон удирдлагад нөлөөлөхүйц хувьцаа эзэмшигч болох),
- (iii) “нөлөө бүхий хувьцаа эзэмшигч”-ийн хувьцааны хэмжээ, бүтцэд өөрчлөлт орох,
- (iv) банкны нийт хөрөнгийн хэмжээ, бүтцэд өөрчлөлт орох,
- (v) шинээр хувьцаа болон хувьцаанд хамаарах үнэт цаас гаргах.

Мөн гадаадын хөрөнгө оруулалттай банкны хувьцааг худалдан авах тохиолдолд МБ-аас урьдчилан зөвшөөрөл авна.⁶

МБ-нд урьдчилан мэдэгдэж, зөвшөөрөл авахыг зохицуулах журмыг МБ, СЗХ хамтран батлахаар Төсөлд заасан байна. Уг журмыг баталснаар МБ-наас хяналт тавих, зөвшөөрөл өгөх үйл явц, шаардлага илүү тодорхой болох байх. Гэвч Төсөлд заасан дээрхи жагсаалтад МБ-ны хяналт, зөвшөөрөл өргөн цар хүрээтэй харагдаж байна. Жишээлбэл, дээрх (i)-д заасан зөвшөөрлөөс харахад өдөр тутмын арилжаа хийхэд

---

⁶ Гадаадын хөрөнгө оруулалттай банк гэж тухайн банкны нийт хувьцааны 25 буюу түүнээс дээш хувийг гадаадын хөрөнгө оруулагч эзэмшдэг банкныг ойлгоно.

хамаарах ба энэ нь банкнууд нээлттэй хувьцаат компани болох, улмаар хувьцаа нийтэд, чөлөөтэй арилжих гэсэн Төслийн зорилгод нийцээгүйгээс гадна хэрэгжүүлэхэд хүндрэлтэй байж болох юм. Мөн банкны хувьцааг нээлттэй, чөлөөтэй арилжаалахтай холбоотой (iii)-т заасан гүйлгээнд урьдчилсан зөвшөөрөл авахын тулд биржийн бус (багцын) арилжаа хэлбэрээр хийх шаардлагатай болж магадгүй юм.

Банкны “нөлөө бүхий” хувьцаа эзэмшигч өөрийн хувьцааг банкинд буцаан худалдаж болох эсэх, өөрөөр хэлбэл, банкинд эзэмшиж буй хувьцааны хэмжээгээ бууруулах, эсхүл хувьцаагаа бүхэлд нь худалдах хүсэлтэй байгаа нөлөө бүхий хувьцаа эзэмшигчийн хувьцааг буцаан худалдаж авч болох эсэх нь тодорхойгүй байна. Ерөнхийдөө МБ-наас хяналт, зөвшөөрлийн чиг үүргээ хэрхэн хэрэгжүүлэх нь тодорхойгүй харагдаж байна.

VI. Төлөөлөн удирдах зөвлөл (ТУЗ)

- ТУЗ нь есөөс доошгүй гишүүнтэй байна.

Одоо байгаа зохицуулалтаар, зарим банк таваас доошгүй гишүүнтэй байхыг зөвшөөрдөг. Төсөл батлагдсанаар, бүх банкнуудын ТУЗ есөөс доошгүй гишүүнтэй байхыг шаардана.

- ТУЗ-ийн нийт гишүүдийн гурваас доошгүй нь хараат бус гишүүн байна.

Одоо байгаа зохицуулалтаар, зарим банкнууд ТУЗ-ийн нэг хараат бус гишүүнтэй байхыг зөвшөөрдөг. Төсөл батлагдсанаар, бүх банкны ТУЗ гурваас доошгүй хараат бус гишүүнтэй байхыг шаардана. Мөн ТУЗ-ийн шинэ гишүүнийг сонгосон хувьцаа эзэмшигчдийн хурлын шийдвэр МБ-наас зөвшөөрсний *дараа* хүчин төгөлдөр болно.

Одоо байгаа зохицуулалтаар, гурваас доошгүй хараат бус гишүүнтэй байх шаардлага зөвхөн “системийн банкинд” хамаарах бөгөөд системийн бус банк ТУЗ-ийн нэг хараат бус гишүүнтэй байхыг зөвшөөрдөг. Ийнхүү Төсөл батлагдсанаар системийн бус

банкнуудын ТУЗ есөөс доошгүй гишүүнтэй, үүнээс гуравны нэгээс дээш нь хараат бус гишүүн байхыг шаардана.

VII. “Системийн банк”-ны хөрөнгийн шаардлагууд

Төсөл батлагдсанаар, “системийн банк”-ны хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн доод хэмжээ бусад банктай харьцуулахад нэмэгдэж болзошгүй байна. “Системийн банк”-ны хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн доод хэмжээг МБ-наас тогтооно.

Өнөөдрийн байдлаар хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж буй журмын дагуу, “системийн” эсэхээс үл хамааран бүх банкнуудын хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн доод хэмжээ 50 тэрбум төгрөг (ойролцоогоор 17,5 сая ам.доллар) бөгөөд 2022 оны 1 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн 100 тэрбум төгрөг (ойролцоогоор 35,0 сая ам.доллар) болон нэмэгдэхээр байна. Төсөл батлагдсанаар, МБ-наас “системийн банк”-ны хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн доод хэмжээг 50 тэрбум төгрөг (одоо байгаа), эсхүл 100 тэрбум төгрөгөөс (2022 оны 1 сарын 01-ний өдрөөс мөрдөгдөх) өндөр байх шаардлага тогтоох боломжтой.

VIII. Төлбөр барагдуулах дараалал

Төсөлд зааснаар, банкиг татан буулгахад дор дурдсан дарааллаар банкны үүрэг гүйцэтгүүлэгчдийн төлбөрийг барагдуулна. Үүнд:

- 1) Бусдын амь нас, эрүүл мэндэд учруулсан гэм хорыг арилгуулах тухай шүүхийн шийдвэрийг үндэслэн тухайн банкнаас гаргуулах төлбөр;
- 2) Банкны эрх бүхий албан тушаалтнаас бусад ажилтнуудын хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг тав дахин нэмэгдүүлснээс хэтрэхгүй цалин хөлс;
- 3) Эрх хүлээн авагчийн үйл ажиллагааны зардал;
- 4) Хадгаламжийн даатгалын корпорацийн хадгаламжийн даатгалд хамаарахгүй иргэдийн хадгаламжийн төлбөр;
- 5) Иргэдийн харилцах дансны төлбөр;

- 6) Хадгаламжийн даатгалын корпорацийн хадгаламжийн даатгалд хамаарахгүй хуулийн этгээдийн хадгаламжийн төлбөр;
- 7) Хуулийн этгээдийн харилцах дансны төлбөр;
- 8) Даатгагдсан хадгаламж эзэмшигчийн шаардах эрхийг шилжүүлсэн авсан Хадгаламжийн даатгалын корпорацийн шаардлага;
- 9) Доорх хадгаламж эзэмшигчийн шаардлага: банкнууд, засгийн газрын агентлагууд, засгийн газрын нийгмийн даатгалын сан;
- 10) Хадгаламжийн даатгалын сангийн шаардлага (засгийн газрын тусгай сан);
- 11) Засгийн газарт төлөх өр төлбөр, албан татвар;
- 12) МБ-ны шаардах эрх бүхий төлбөрийн шаардлага;
- 13) Доорх хадгаламж эзэмшигчийн шаардлага (хамааралтай этгээд, даатгалын тохиолдол бий болохоос өмнөх сүүлийн 3 жилд банкинд аудит хийсэн аудитор, МБ-ны хяналтад үндэслэсэн, банкны санхүүгийн байдалд сөргөөр нөлөөлсөн, банкны санхүүгийн үйлчилгээнээс илүү ашиг хүртсэн хадгаламж эзэмшигч г.м);
- 14) Банкны бусад өр төлбөрийн дарааллаас дээгүүр байхаар заасан зээл, түүнтэй адилтгах өр төлбөр;
- 15) Зээл, өр төлбөр;
- 16) Хоёрдогч өглөг.

Төлбөр барагдуулах дараалалд орсон гол өөрчлөлт нь хадгаламж эзэмшигч, тэр дундаа иргэдийн төлбөрийн дарааллыг дээгүүрт тавьсан байна.

IX. Банкны хувьцааг барьцаалахыг хориглох

Төсөлд зааснаар банкны хувьцаа эзэмшигч өөрийн эзэмшиж буй банкны хувьцааг барьцаалахыг хориглосон байна (жишээлбэл, зээлийн гэрээний үүргийн гүйцэтгэлийг хангахаар).

ДҮГНЭЛТ:

- Төсөл батлагдсанаар, Монгол Улсын банк, үнэт цаасны зах зээлийн салбар төдийгүй эдийн засагт томоохон өөрчлөлтийг бий болгохоор байна.
- Арилжааны банкнууд нээлттэй хувьцаат компани болсноор компанийн сайн засаглал, ил тод байдлыг сайжруулах боломжтой болно. Өнөөдрийн байдлаар манай улсад үйл ажиллагаа явуулж буй 12 арилжааны банк бүгд “хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани” буюу хаалттай компаниуд бөгөөд тэдгээрийн хувьцааны өмчлөл, цаашлаад банкны менежмент, шийдвэр гаргалт цөөн хэдэн хувьцаа эзэмшигчдийн гарт төвлөрсөн байдаг.⁷ Төсөл батлагдсанаар, зарим банк олон нийтэд нээлттэй болохоос гадна тэдний хувьцаа эзэмшлийн төвлөрөл буурна. Олон нийтээс шинэ хувьцаа эзэмшигчид компанид орж ирснээр компанийн өмчлөл болон менежментийг салгах боломж бүрдэнэ. Мөн үнэт цаасны зах зээлийг зохицуулсан дүрэм, журмын дагуу илүү ил тод байдал болон тайлагнал шаардагдана. Арилжааны банкнуудын үйл ажиллагаанд МБ-наас гадна СЗХ, МХБ нар хяналт тавих болсноор эдгээр банкинд илүү мэргэшсэн, чадварлаг боловсон хүчин шаардлагатай болно.
- Төслийг УИХ-аас баталснаар банкны салбар дахь нэгдэх, нийлэх үйл явцыг эрчимжүүлэх магадлалтай байна⁸.
- Төсөл нь одоогийн үнэт цаасны зах зээлийн хэмжээг хоёр дахин нэмэгдүүлж, шинэ хөрөнгө оруулагчдын анхаарлыг татах хэрэгтэй болно. Ийнхүү татаж чадвал Монгол Улсын үнэт цаасны жижиг зах зээлийн хөгжилд чухал түлхэц болох боломж гарч ирж байна. Түүнчлэн манай орны үнэт цаасны зах зээлийн эрх зүйн зохицуулалтын шинэчлэл, өрсөлдөөн, зах зээлийн оролцогч болон зохицуулагчдын чадавхыг дээшлүүлэхэд чухал нөлөөтэй юм.

---

⁷ 2020 оны 11 дүгээр сарын сүүлийн байдлаар, банкны секторын нийт хөрөнгө 35.8 их наяд төгрөг байсан бөгөөд түүний 10 орчим хувь нь эздийн өмч байна (эх сурвалж: МБ).

⁸ 2021 оны 1 дүгээр сарын байдлаар 12 арилжааны банк үйл ажиллагаа явуулж байна. Эдгээрээс томоохон хоёр банк болох Худалдаа, Хөгжлийн Банк болон Улаанбаатар Хотын Банк 2020 онд нэгдсэн. Үүний нэг шалтгаан нь нэг хувьцаа эзэмшигч хоёр, түүнээс дээш банкинд зэрэг хувьцаа эзэмшихийг хориглосон хуулийн заалт байсан. Энэхүү нэгдэлээс гадна зарим жижиг банкнууд нэгдэхээр яриа хэлэлцээр хийж байгаа тухай мэдээлэл байна.

- Гэсэн хэдий ч Төслийг зөв, цаг тухайд хэрэгжүүлэх асуудал чухал юм. Үндсэн Шаардлагуудыг заасан хугацаанд бүрэн дүүрэн хангах явдал ихээхэн анхаарал татаж байна. Төсөлд хатуу хугацаа зааснаас гадна гадны хүчин зүйлс, тухайлбал, хөрөнгө оруулалтын сан, үнэт цаасны зах зээл дээрх бусад мэргэжлийн оролцогчдын дутагдал, хөрөнгө оруулагчдын тоо, чадамж, бэл бэнчингийн хязгаарлагдмал байдал, одоогийн үнэт цаасны зах зээлийн дэд бүтэц, техникийн чадавх, манай орны улс төр, бодлого зохицуулалтын зарим тодорхойгүй байдал, цар тахлын урт хугацааны нөлөөлөл зэрэг нь Үндсэн Шаардлагуудыг бүрэн, цаг тухайд нь хэрэгжүүлэх ажлыг хойшлуулах, эсхүл үе шаттайгаар хэрэгжүүлэхэд хүндрэл учруулж болзошгүй юм. Эдгээр нь банкнууд мөн зохистой харьцааны шалгууруудыг хангахгүйд хүргэх эрсдэлтэй байж болох юм.
- Дотоодын хөрөнгө оруулагчдын санхүүгийн дутмаг байдлаас үүдэн банкнуудын хувьцааг гадаадын хөрөнгө оруулагчид их хэмжээгээр худалдаж авч, хууль тогтоогчийн хүсээгүй үр дагаварт хүргэхгүйн тулд Үндсэн Шаардлагуудыг хэрэгжүүлэхэд ихээхэн болгоомжтой хандах нь зүйтэй болов уу.
- Бас Үндсэн Шаардлагууд нь банкны одоогийн хувьцаа эзэмшигчдийг эзэмшиж буй хувьцааны хэмжээг хүчээр багасгах гэж байгаа нь тэдний Үндсэн хуульд заасан эрхэд нь харшилж байна гэх үзэл байхыг үгүйсгэхгүй.
- Иймд Төсөл, түүнд заасан Үндсэн Шаардлагуудын хэрэгжилт нь 2018 онд УИХ-аас батласан Банкны салбарын тогтвортой байдлыг хангах тухай хуулийн хэрэгжилтийн нэгэн адил учир дутагдалтай байж болзошгүй байна. (Банкны салбарын тогтвортой байдлыг хангах тухай хуулиар ОУВС-гийн хөтөлбөрийн хүрээнд хийгдсэн активын чанарын үнэлгээний үр дүнд зарим “системийн” банкныг дахин хөрөнгөжүүлэх зорилгоор 2018 онд батлагдсан боловч тус хуулийн зорилт биелсэн гэж үзэх нь эргэлзээтэй юм).

- Банкны хувьцаа эзэмшлийн төвлөрлийг хориглох (20 хувиас илүүгүй), олон нийтэд нээлттэй болгохын аль аль нь банкны сайн засаглал, өрсөлдөөнт банкны салбар, үнэт цаасны зах зээлийн бодит хөгжлийн баталгаа биш юм.
- Төсөл, түүнд заасан Үндсэн Шаардлагуудыг зөв хэрэгжүүлэх эсэх нь (i) МБ, СЗХ, бусад байгууллагуудын чадавх, (ii) улс төрийн хүсэл зоригоос аль алинаас хамаарна. Иймд МБ, СЗХ, бусад байгууллагуудын Үндсэн Шаардлагуудыг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай ур чадвар, чадавхыг бий болгох, бэхжүүлэх нь зүйтэй.
- МБ, СЗХ хамтран батлах журмууд нь энэхүү нийтлэлд дурдсан асуудлуудыг тодорхой болгон зохицуулна гэсэн хүлээлттэй байна.
- Эцэст нь дурдахад, Үндсэн Шаардлагуудаас гадна, Банкны тухай хуульд оруулах бусад нэмэлт, өөрчлөлтийг буцаан хэрэглэхгүй гэж үзэж байна. Төсөлд зааснаар банкны хувьцааг гуравдагч этгээдэд (зээл олгогчид) барьцаалахыг хориглосон нь Төсөл батлагдахаас өмнө хүчин төгөлдөр болсон хувьцааны барьцааны хүчин төгөлдөр, албадан биелэгдэх шинжид нөлөөлөхгүй гэж үзэж байна.

УИХ-аас Төслийг ойрын хугацаанд эцэслэн батлах хүлээлттэй байна.

САНАМЖ:

Энэхүү нийтлэл дэх мэдээллийг 2021 оны 1 сарын 26-ны өдрийн байдлаар Төсөлд үндэслэн бэлтгэсэн бөгөөд Төслийг УИХ-аас эцэслэн батлахдаа дахин нэмэлт, өөрчлөлт оруулж болно. Иймд дээрх мэдээллийг хууль зүйн зөвлөгөө гэж үзэхгүй бөгөөд хуулийн төслийн талаар ерөнхий мэдээлэл өгөх зорилгоор бэлтгэсэн болно. Төсөл батлагдсаны дараагаар энэхүү нийтлэлийн мэдээллийг дахин шинэчлэх болно.

Банкны тухай хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтэй холбоотой илүү дэлгэрэнгүй мэдээллийг тус хуулийн фирмийн хуульч Б.Энхбат, Б.Хулан нараас авна уу. Утас: (976) 7747 1122, e-майл: EnkhbatB@khanlex.mn, Khulan@khanlex.mn.

Манай хаяг:

Өмгөөллийн ХаанЛекс Партнерс ХХН
Монгол Улс, Улаанбаатар 14240,
Сүхбаатар дүүрэг, Олимпын гудамж -5,
Аюуд Тауэр, XIV давхар, 1404 тоот
Утас: (+976) 7747-1122
info@khanlex.mn
www.khanlex.mn

САНАМЖ:

Өмгөөллийн ХаанЛекс Партнерс ХХН нь Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуульд (2012 он) заасны дагуу үүсгэн байгуулагдаж, Монгол Улсын хуулийн асуудлаар хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх эрх бүхий хязгаарлагдмал хариуцлагатай нөхөрлөл юм.

Энэхүү нийтлэлд түүнд агуулагдаж буй мэдээлэлд хамаарах үндсэн, чухал асуудлыг дурдаагүй байж болох бөгөөд гагцхүү үйлчлүүлэгч болон сонирхогч этгээдэд ерөнхий мэдээлэл өгөх зорилгоор бэлтгэсэн болно. Энэхүү нийтлэлийг хуульчийн мэргэжлийн үйл ажиллагааны хүрээнд өгсөн эрх зүйн зөвлөх үйлчилгээ гэж үзэхгүй болно.